

بررسی تغییرات نرخ ارز بر درآمدهای مشمول مالیات شرکت‌های بورسی

ناصر ریاحی نسب^۱، سمیه لطیفی^۲

^۱ هیئت‌علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد فلاورجان

^۲ کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد فلاورجان

چکیده

افراد بخشی از درآمد یا دارایی خود را بر اساس قوانین موجود و به‌وسیله اهرم‌های اداری و اجرایی دولت به‌منظور پرداخت مخارج عمومی و همچنین اجرای سیاست‌های مالی در راستای حفظ منابع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشور به اداره امور مالیات و دارایی پرداخت می‌کنند که این هزینه مالیات نام دارد. این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین تغییرات نرخ ارز و درآمد مشمول مالیات انجام گردید. این مطالعه به تفکیک دو فرضیه انجام شد. در فرضیه اول، تأثیر تغییرات نرخ ارز بر درآمدهای مشمول مالیات شرکت‌های صادرات محور و واردات محور و تأثیر قیمت نفت بر درآمدهای مشمول مالیات شرکت‌های پتروشیمی بورس اوراق بهادار تهران بررسی شد. جامعه آماری پژوهش حاضر دربرگیرنده تمامی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۹۹-۱۳۹۰ است. نمونه آماری در فرضیه اول، ۵۰ شرکت صادرات و وارداتی و در فرضیه دوم، ۱۰ شرکت پتروشیمی بود. تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده به‌وسیله روش رگرسیون داده‌های ترکیبی و نرم‌افزار Eviews صورت گرفت. نتایج نشان داد که نرخ ارز بر درآمدهای مشمول مالیات شرکت‌های صادرات محور و واردات محور به میزان ۰/۱۵۰ و قیمت نفت بر درآمدهای مشمول مالیات شرکت‌های پتروشیمی به میزان ۰/۰۱۲ تأثیر معنادار دارند.

واژه‌های کلیدی: درآمدهای مشمول مالیات، تغییرات نرخ ارز، قیمت نفت

مقدمه

تلاش دولت در راستای اجرای تعهدهای خود در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی و همچنین سعی در دستیابی به اهداف تعیین‌شده مانند رشد اقتصادی، ثبات قیمت‌ها، افزایش اشتغال و توزیع عادلانه درآمد، سبب می‌شود تا دولت‌ها با هزینه‌های بالاتری نسبت به هزینه‌های معمول روبرو شوند؛ لذا دولت‌ها برای تأمین چنین هزینه‌هایی مجبور هستند که منابع درآمدی مناسبی را ایجاد نمایند (خانزادی و همکاران، ۱۳۹۷). درآمدهای دولت را می‌توان به دو دسته تقسیم‌بندی نمود: دسته اول درآمدهای مالیاتی و دسته دوم درآمدهای غیرمالیاتی. در بودجه پیشنهادی کسورهای که صادرکننده نفت بشمار می‌آیند، بزرگ‌ترین منبع درآمد غیرمالیاتی، درآمدهای حاصل از صادرات و فروش نفت و فرآورده‌های آن می‌باشند. بر همین منوال در کشور ایران که جزو کشورهای نفت خیر به شمار می‌رود، نیز شواهد اقتصادی مبین این مسئله هستند که بخش قابل توجهی از درآمد دولت را درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت خام و فرآورده‌های نفتی تأمین می‌نماید. البته هنگامی که دولت‌ها و بودجه آنها به دلارهای ارزی حاصل از فروش نفت و فرآورده‌های نفتی وابسته شوند، می‌تواند عواقب اقتصادی منفی فراوانی در پی داشته باشد (صمدی و تابنده، ۱۳۹۲).

افراد بخشی از درآمد یا دارایی خود را بر اساس قوانین موجود و به‌وسیله اهرم‌های اداری و اجرایی دولت به‌منظور پرداخت مخارج عمومی و همچنین اجرای سیاست‌های مالی در راستای حفظ منابع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشور به اداره امور مالیات و دارایی پرداخت می‌کنند که این هزینه مالیات نام دارد. عقیده برخی از محققان این است که مالیات مبلغی است که دولت طبق قانون برای تأمین مخارج عمومی خود از اشخاص، شرکت‌ها و مؤسسات می‌گیرد؛ به عبارت دیگر می‌توان گفت که مالیات مهمترین ابزاری است که دولت به‌منظور انجام وظایف خود از آن کسب درآمد می‌نماید. براین اساس می‌توان گفت که مالیات از یک سو ابزار مناسبی است که جهت تأمین مالی مخارج سرمایه‌گذاری و سرمایه در گردش دولت بکار گرفته شده و از سوی دیگر با عنوان بار توزیعی درآمد سبب توزیع عادلانه ثروت میان افراد یک جامعه می‌شود (نولا و همکاران، ۲۰۲۰). مالیات یکی از مهمترین ابزارهای سیاست مالی بوده که در طراحی و اجرای سیاست‌های اقتصادی یک دولت نقش مهمی را ایفا می‌کند؛ به عبارت دیگر مالیات یکی از بازیگران اصلی اجرای سیاست‌های اقتصادی می‌باشد. درآمدهای مالیاتی که به عنوان مهمترین منبع درآمد دولت بشمار می‌آید، به دو دسته مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم تقسیم‌بندی شده و فعالیت‌های اقتصادی کشورها را به‌وسیله تأثیری که بر متغیرهای کلان اقتصادی مانند سرمایه‌گذاری، میزان مصرف و پس‌انداز و ... دارند، تحت تأثیر قرار می‌دهد (تانزی، ۱۹۸۹).

درآمد حاصل از فروش منابع معدنی و انرژی‌های فسیلی مانند نفت و گاز و ... یکی از درآمدهای مهم برخی از کشورهای جهان به شمار می‌رود. برای کشورهایی که از این نوع درآمد محروم بوده و یا بر اساس سیاست گذاری‌های اقتصادی و طرح‌های توسعه‌ای بلند مدت خود، قصد استفاده از این منابع را به صورت محدود و برنامه‌ریزی شده دارند و حتی کشورهایی که درآمد خود را از فروش این منابع دست می‌آورند، درآمدهای مالیاتی یکی دارای اهمیت فراوانی بوده که نه تنها از طریق آن کسب درآمد می‌نمایند، بلکه مولفه‌های اجتماعی و اقتصادی خود را نیز بر اساس آن کنترل می‌نمایند؛ بنابراین این مسئله سبب می‌شود که درآمدهای مالیاتی از دیدگاه نظریه پردازان اقتصادی به دلیل تاثیرهای تخصصی و توزیعی فراوانی که دارد، بسیار مهم قلمداد شود و به عنوان یکی از عوامل مهمی که بر روی سیاست گذاری‌های دولت‌ها و تغییر در درآمد ملی تاثیرگذار بوده، مورد توجه فراوانی قرار گیرد. به همین دلیل انجام پژوهش‌های بیشتر پیرامون این حوزه را توسط محققان و پژوهشگران ضروری و دارای اهمیت بالایی است. هدف این مقاله بررسی رابطه بین تغییرات نرخ ارز و درآمد مشمول مالیات است.

مبانی نظری

مالیات

مالیات واژه‌ای عربی است و ریشه آن مال و به معنای اجر و پاداش می باشد. این کلمه همچنین در معانی زکات مالی، جریمه- ای که حکومت به دلیل تنبیه اخذ می کند، خراج، باج و ... به کار برده می شود (آپوستال و پاپ^۱، ۲۰۲۰). هرچه که قدرت سیاسی در جوامع متمدن بالا رفته است، استفاده از جنبه‌های منفی مالیات نیز کم‌رنگ شده و به مرور به مقوله به یکی از مهمترین ارکان حکومت‌ها مبدل شده است. از ابتدای پیدایش حکومت‌ها، صاحب‌نظران تعاریفی مختلفی از مالیات ارائه داده اند که در ادامه نمونه‌هایی از آنها مورد بررسی قرار گرفته است:

منتسکیو مالیات را به عنوان سهمی تعریف می کند که هر کس پرداخت می کند تا بقیه دارایی او تحت حراست هیات حاکمه در امان بوده و بتواند از آن به طرز مناسبی برخوردار گردد.

انواع مالیات

مالیات را می توان در دو دسته مستقیم و غیر مستقیم تقسیم‌بندی نمود:

مالیات‌های مستقیم^۲

این مالیات‌ها بدون هیچ واسطه‌ای بر روی درآمد افراد، سازمان‌ها و موسسات اقتصادی بسته شده و به طور مستقیم توسط مأمورین دولتی دریافت می گردد. این مالیات بر اساس میزان درآمد اشخاص حقیقی و خصوص تعیین شده و از آنها وصول می گردد. این مالیات دارای انواع مختلفی بوده که از مهمترین آنها می توان به موارد زیر اشاره نمود:

مالیات بر درآمد: این نوع از مالیات مستقیم بر انواع درآمد افراد یا بر مجموع درآمدهای وی وضع می گردد. در مالیات بر انواع درآمد، در صورتی که فرد دارای درآمدهای شخصی متعددی باشد، تمامی درآمدهای وی از راه‌های مختلف و با نرخ‌های متفاوت مشمول مالیات می شوند. نحوه محاسبه مالیات بر مجموع درآمد بدین صورت است که کلیه درآمدهای شخص از منابع مختلف مجموعاً محاسبه شده و پس از اعمال بخشودگی‌های مقرر در قانون بر روی آنها، نرخ‌های تصاعدی مشمول مالیات قرار گرفته و فرد مکلف به پرداخت آن می شود (آگراوال و ماردان، ۲۰۱۹).

مالیات بر دارایی: مالیات بر دارایی شامل انواع مختلفی می شود که از مهمترین آنها می توان به مالیات بر ارزش اراضی، مالیات بر ارث، نقل و انتقالات بلاعوض و مالیات نقل و انتقالات قطعی اشاره نمود. مالیات بر اراضی می تواند بر قیمت اراضی و یا افزایش ارزش آن وضع شود. در تعدادی از کشورها، مالیات بر اراضی و منازل مسکونی از مهمترین منابع درآمد برای شهرداری‌ها و حکومت‌های محلی به شمار می رود. مالیات بر ارث و نقل و انتقالات بلاعوض در تعدیل توزیع غیر عادلانه ثروت تأثیر فراوانی داشته و از نظر اداری نیز تشخیص و وصول آن نسبت به سایر مالیات‌ها آسان‌تر می باشد (آربل و همکاران، ۲۰۱۹).

^۱ Apostal & Pop

^۲ Direct Tax

مالیات‌های غیر مستقیم^۳

مالیات غیرمستقیم مالیاتی است که به صورت غیر مستقیم و با واسطه از اصل درآمد افراد اخذ می‌گردد و در اکثر مواقع پرداخت‌کنندگان می‌توانند آن‌ها را به اشخاص دیگری انتقال دهند و خود وسیله پرداخت مالیات باشد؛ به عبارت دیگر می‌توان گفت که در این نوع مالیات پرداخت‌کننده نهایی نزد دستگاه مالیاتی مشخص نبوده و می‌تواند تغییر کند. این نوع مالیات به شکل‌های گوناگونی وضع می‌گردد و پرداخت آن با اینکه بر دوش همگان بوده ولی محسوس بوده و عموم مردم وجود این نوع مالیات را معمولاً متوجه نمی‌شوند؛ به عنوان مثال عوارض گمرکی، حقوق گمرکی و ... (دستگیر و غریبی، ۱۳۹۴).

اصول و قواعد اخذ مالیات

اصول اخذ مالیات شامل موارد زیر می‌باشد:

اصل درآمد: مالیات باید به نحوی محاسبه شود که حداکثر درآمد را برای دولت ایجاد نماید. از مهمترین خصوصیات این اصل می‌توان به بهره‌وری بالا، انعطاف‌پذیری و ثبات اشاره نمود.

اصل عدالت و مساوات: این اصل که به عنوان اصل مالیات نسبی نیز از آن یاد می‌شود بدین صورت است که مالیات هنگامی عادلانه در نظر گرفته می‌شود که تمامی افراد نسبت برابری از درآمدها را به عنوان مالیات پرداخت کنند؛ به عبارت دیگر مالیات وصولی دولت باید با توانایی مودی متناسب بوده و عمومیت لازم را داشته باشد.

اصل مشخص بودن مالیات: این اصل بر این اساس استوار است که تمامی عوامل موثر بر مالیات و موارد وابسته به آن نظیر مبنای مالیات، نرخ، زمان پرداخت و روش پرداخت باید مشخص و واضح باشند.

اصل سهم‌الوصول بودن مالیات: مطابق با این اصل، مالیات و شرایط اخذ باید به نحوی مشخص گردند که فشار وارده به مودی از نظر زمان و شیوه پرداخت به حداقل برسد. علاوه بر این سازمان مالیاتی نیز موقع وصول محاسبه شده با مشکلی روبرو نشود.

اصل صرفه‌جویی در وصول مالیات‌ها: این اصل از اخذ مالیات بر هزینه وصول مالیات تاکید دارد به نحوی که هزینه وصول مالیات در مقایسه با خود مالیات نباید مقدار غیرقابل قبول و خارج از عرفی باشد.

اصل قابلیت انعطاف درآمدهای مالیاتی: بر اساس این اصل مالیات باید به نحوی باشد که درآمد بدست آمده از آن برای فعالیت‌های اقتصادی کشور خرج شود و در صورتی که فعالیت‌های اقتصادی کشور کم و یا زیاد شود، میزان درآمد مالیاتی تخصیص یافته با آن فعالیت نیز تعدیل شود.

اصل تنوع منبع مالیاتی: مالیات بدون توجه به انواع آن، تحت تأثیر شرایط و تحولات اقتصادی قرار دارد؛ بنابراین تکیه دولت و فعالیت‌های اقتصادی بر یک نوع خاص مالیات و یا یک سیستم معین از مالیات‌هایی که یک نوع هستند، کار بسیار اشتباهی است. در این راستا، مطابق با این اصل بهتر است که دولت‌ها مالیات‌های مختلفی با کیفیت‌های متفاوتی را مدنظر قرار دهند (مبارا و همکاران، ۲۰۲۰).

³ Excise Tax

⁴ Mbara et al

آثار فرار مالیاتی

فرار مالیاتی می‌تواند پیامدهای منفی فراوانی بر اقتصاد داشته باشد که از مهمترین آنها می‌توان به افول اقتصادی، عدم توزیع مناسب درآمد، کاهش سرمایه گذاری بخش دولتی و خصوصی اشاره نمود. فرار مالیاتی مودیان، سبب می‌شود میزان درآمد دولت کاهش یافته و دولت نتواند برای سرمایه گذاری های لازم در راستای پیشرفت کشور، منابع مالی مناسبی را تخصیص دهد. علاوه بر این فرار مالیاتی سبب می‌شود که سرمایه گذاران خصوصی، سرمایه های خود را پس انداز نموده و از بروز دادن آن خودداری نمایند تا مالیات آن را پرداخت نکنند. لذا به طور کلی می‌توان گفت که فرار مالیاتی موجب کاهش سرمایه گذاری در بخش عمومی و خصوصی شده و در نهایت اقتصاد کشور رو به زوال خواهد رفت (نمازی و صادقزاده مهرلویی، ۱۳۹۷).

مفهوم و ماهیت نرخ ارز

یکی از راه های تبادل کالا و خدمات میان کشورها، تهاتر کالا یا خدمات بوده که امروزه با توجه به شرایط موجود امکان این نوع مبادله وجود ندارد؛ بنابراین کشورها نیاز به نوعی پول قابل قبول دارند که در تمامی جهان اعتبار داشته و از طریق آن بتوانند مبادلات کالا و خدمات و نقل و انتقالات سرمایه را به راحتی انجام دهند. کشورها برای مبادلات داخلی خود، دارای یک پول ملی هستند که مخصوص خودشان می باشد. آنها نمی‌توانند برای مبادلات و نقل انتقالات خارجی، از پول ملی خود استفاده نموده و آنها باید پول خود را به پولی با واحد مشترک تبدیل نمایند که مورد قبول سراسر جهان باشد و با تبدیل پول خود به پول واحد به مبادلات خود اقدام نمایند؛ این تبدیل با نرخ صورت می‌گیرد که نرخ ارز نام دارد. در این راستا نرخ ارز را می‌توان به صورت قیمت پول ملی بر حسب ارزش پول خارجی تعریف نمود (بهمنی اسکویی و گلان، ۲۰۱۸).

رابطه نرخ ارز و درآمد مالیاتی

دولت‌ها برای تأمین مالی از روش‌های مختلفی استفاده می‌کنند؛ این روش‌ها شامل دریافت کمک، چاپ پول، اخذ مالیات و استقراض می‌باشند. مالیات مهم‌ترین منبع درآمدی دولت است که می‌تواند منجر به ایجاد یک گردش درآمدی پایدار و باثبات برای دولت شود و همچنین نقشی مهم برای تأمین مالی برنامه‌های توسعه کشور داشته باشد. مالیات یک پرداخت اجباری است که توسط قانون هر کشور تنظیم و اجرا می‌شود (آیله، ۲۰۱۵). سیستم مالیاتی قادر است که کفایت مالی و بهره‌وری را برای کشور تأمین نماید و عوامل مختلفی به آن بستگی دارد که یکی از مهم‌ترین آنها نرخ ارز است.

تانزی^۵ (۱۹۸۹) بررسی‌های متعددی درباره رابطه نرخ ارز و درآمدهای مالیاتی انجام داده است. وی نشان می‌دهد که میان درآمدهای مالیاتی یک کشور و نرخ ارز رسمی، رابطه معکوس و منفی وجود دارد. به بیان دیگر، هر چقدر نرخ ارز افزایش یابد، درآمدهای مالیاتی کاهش خواهد یافت (آگبیبه^۶ و همکاران، ۲۰۰۶). همچنین رگف^۷ (۱۹۹۸)، هاو^۸ (۲۰۰۲) و کالدرون^۹ (۲۰۰۴) نشان می‌دهند که نوسانات نرخ ارز منجر به کاهش درآمدهای مالیاتی به علت افزایش ریسک تجارت می‌شود. کوته^{۱۰}

^۵ Bahmani-Oskooee & Gelan

^۶ Ayyele

^۷ Tanzi

^۸ Agbeyegbe

^۹ Rogoff

^{۱۰} Hau

^{۱۱} Calderón

^{۱۲} Côté

(۱۹۹۴) نیز اظهار داشت که نوسانات نرخ ارز به دلیل افزایش نااطمینانی و ریسک، سرمایه گذاری و سطح تجارت را کاهش می‌دهد که در نهایت منجر به کاهش درآمدهای مالیاتی دولت خواهد شد (کوسی اوفوری^{۱۳} و همکاران، ۲۰۱۸).

پیشینه تحقیق

زکی و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی به بررسی اثر نااطمینانی نرخ ارز بر مصرف خانوارهای ایرانی پرداختند. هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر نااطمینانی نرخ ارز بر متوسط مصرف خانوار در اقتصاد ایران در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۶۰ به صورت سالانه است. بدین منظور، برای اندازه‌گیری نااطمینانی نرخ ارز از مدل واریانس ناهمسانی شرطی خود رگرسیون تعمیم یافته بهره گرفته شده است. همچنین برای برآورد روابط بین نااطمینانی نرخ ارز و مصرف خانوار در بلندمدت از مدل انگل گرنجر و در کوتاه‌مدت از مدل تصحیح خطا (ECM) استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان داد که در بلندمدت نااطمینانی نرخ ارز با مصرف خانوار رابطه منفی دارد به عبارت دیگر، افزایش نااطمینانی نرخ ارز منجر به کاهش مصرف می‌شود. اما، در کوتاه‌مدت این دو متغیر باهم رابطه مثبت دارد یعنی با افزایش نااطمینانی نرخ ارز، مصرف خانوار افزایش می‌یابد. همچنین نتایج این مقاله نشان داد که تقریباً بیش از ۷ درصد انحرافات میزان مصرف از مقدار تعادلی بلندمدت خود، پس از گذشت یک دوره یک‌ساله از بین می‌رود.

زروکی، یوسفی و مهری (۱۳۹۹) در پژوهش خود به بررسی اثر شکاف نرخ ارز و نامتقارنی تورم و بیکاری بر نابرابری درآمد در ایران پرداختند. بدین منظور داده‌های جمع‌آوری شده در بازه زمانی ۱۳۹۶-۱۳۵۷ با استفاده از روش خود توضیحی با وقفه‌های توزیعی غیرخطی در برآورد الگو بهره گرفته شده است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان دهنده این است که شکاف نرخ ارز در هر دو قالب خطی و غیرخطی، اثر مثبت (نامطلوب) بر نابرابری درآمد دارد. بیکاری در قالب خطی تنها در بلندمدت اثر مثبت (نامطلوب) بر نابرابری درآمد دارد. در قالب غیرخطی در کوتاه‌مدت، کاهش‌ها در بیکاری اثر مثبت (مطلوب) بر نابرابری دارد. همچنین در بلندمدت، هم افزایش‌ها و هم کاهش‌ها در بیکاری اثر مستقیم بر نابرابری درآمد داشته و اندازه اثر مطلوب ناشی از کاهش‌ها در بیکاری بیش از اثر نامطلوب ناشی از افزایش‌ها است؛ بنابراین نامتقارنی بیکاری در اثرگذاری بر نابرابری درآمد هم در هر دو دوره تأیید می‌شود. تورم در قالب خطی، اثر مستقیم بر نابرابری درآمد دارد ولی در قالب غیرخطی، هم در کوتاه‌مدت و هم در بلندمدت کاهش‌ها در تورم با اثر مثبت (مطلوب) بر نابرابری همراه است. از این رو تورم نیز اثر نامتقارن نابرابری درآمد دارد. یافته دیگر آنکه میزان اثرپذیری مطلوب نابرابری درآمد از کاهش‌ها در نرخ بیکاری بیش از اثرپذیری مطلوب آن از کاهش‌ها در تورم است.

محمدی و پشوتنی زاده (۱۳۹۸) در پژوهش خود به " برنامه‌ریزی سناریو اثر تغییرات نرخ ارز و قیمت طلای جهانی بر بازار مالی ایران با استفاده از رویکرد پویایی‌شناسی سیستمی "، پرداخته‌اند. آن‌ها بیان داشته‌اند که عوامل داخلی و وضعیت متغیرهایی که در خارج از محدوده‌ی اقتصاد داخلی قرار دارند بر تغییرات قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار اثر می‌گذارند. در این راستا قیمت جهانی نفت و طلا به عنوان یکی از عوامل قدرتمند خارج از محدوده اقتصاد داخلی، قادر به تأثیرگذاری بر بسیاری از متغیرهای اقتصاد کلان از جمله شاخص قیمت سهام می‌باشند. در پژوهش حاضر به بررسی نقش متغیرهای کلان اقتصادی مانند قیمت نفت، نرخ تورم، سود بانکی و غیره و دارایی‌های رقیب مانند طلا در پیش بینی شاخص قیمت سهام در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شد. بدین منظور از روش پویایی‌شناسی سیستمی و

¹³ Kwesi Ofori

ارتباط داده‌های مالی، بازار سرمایه، قیمت نفت و طلا برای بررسی و شبیه‌سازی اثر تغییرات قیمت جهانی نفت و طلا بر شاخص قیمت سهام استفاده شده است. شبیه‌سازی با استفاده از نرم‌افزار Vensim DSS صورت پذیرفته و نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان دهنده این مطلب است که تغییر در متغیرهای اقتصادی کلان از سوی سیاست‌گذاران اقتصادی موجبات افزایش ارزش بازار سهام خواهد شد. در این پژوهش تأثیر تغییرات قیمت جهانی نفت و طلا بر شاخص قیمت سهام با سناریوهای مختلفی پیاده‌سازی شده است که نتایج آن در برگیرنده این موضوع است که افزایش ۲۰ درصدی در قیمت جهانی نفت و طلا موجبات افزایش حدودی ۸/۳۱۵ درصدی شاخص قیمت سهام را فراهم خواهد نمود. همچنین لازم به ذکر است که تأثیر آنی تغییرات قیمت جهانی طلا نسبت به تغییرات آنی قیمت جهانی نفت تاثیرات بیشتری را بر روی شاخص قیمت سهام می‌گذارد.

عقیقی (۱۳۹۸) در پژوهش خود به بررسی تأثیر درآمدهای مالیاتی و نوسانات آن بر رشد اقتصادی پرداخت. در این پژوهش داده‌های ایران در بازه زمانی ۱۳۹۶-۱۳۹۷ جمع‌آوری گردیده و بر اساس آن با استفاده از روش حداقل مربعات اصلاح‌شده، الگوی رشد اقتصادی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان دهنده این موضوع است که اگر متغیرهای رشد جمعیت، درجه باز بودن و نوسانات در تولید ملی افزایش یابد، رشد اقتصادی نیز افزایش خواهد یافت. علاوه بر این نتایج تخمین موید این مطلب است که متغیر درآمدهای مالیاتی دولت و نوسان بر رشد اقتصادی تأثیر معنی‌داری نداشتند.

محمدی و رضایی (۱۳۹۷) در تحقیقی به بررسی میزان تحقق درآمد مالیاتی در طی برنامه پنج‌ساله پنجم بر اساس (مستقیم و غیرمستقیم) و میزان معافیت ماهانه آن پرداختند. روش تحقیق بر اساس هدف کاربردی می‌باشد. و بر اساس گردآوری داده توصیفی-موردی است که برای دست آوردن داده‌ها از اسناد و گزارش‌ها استفاده شده است. در این پژوهش سعی می‌شود تا میزان تحقق درآمدهای مالیاتی بر اساس برنامه پنجم توسعه (۹۴-۱۳۹۰) و سال‌های ۹۵ و ۹۶ و سهم درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی در کشورها و همچنین میزان معافیت مالیاتی درآمدها (حقوق) در کشور در هر سال مورد بررسی قرار گیرد. و این‌که چه مقدار از درآمدهای مالیاتی به صورت مستقیم و چه مقدار به صورت غیرمستقیم برآورد شده است. سینم گولر^{۱۴} و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای به بررسی نقش فلزات گرانبها در شرایط نوسانات نرخ ارز بازار: شواهدی از بازارهای سهام پرداختند. یافته‌ها نشان می‌دهد که تعداد فلزات امن در دوران بیماری همه‌گیر COVID در مقایسه با GFC افزایش می‌یابد. علاوه بر این، تعداد فلزات گرانبها امن با افزایش شدت ضربه و افزایش مدت زمان آنها افزایش می‌یابد. سرانجام، در غیاب شرایط نوسانات نرخ ارز بازار، فقط طلا دارای دارایی‌های قوی است.

کومار^{۱۵} و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای به بررسی نفت خام، طلا، گاز طبیعی، نرخ ارز و بازار سهام هند: شواهدی از مدل نامتقارن ARDL غیر خطی پرداختند. یافته‌های این مطالعه تأیید می‌کند که طلا، بازار سهام و گاز طبیعی در درازمدت بر نفت خام تأثیر نامتقارن دارند و نفت خام در کوتاه مدت بر گاز طبیعی متقارن تأثیر می‌گذارد. مشاهده می‌شود که نرخ ارز هیچ تأثیری بر قیمت نفت خام و گاز طبیعی ندارد و نتایج نشان می‌دهد طلا به عنوان متغیر آماری معنی‌داری برای گاز طبیعی و نفت خام در کوتاه مدت و بلندمدت است. این اولین مطالعه‌ای است که تعامل همزمان پویا بین این بازارهای دارایی را مشخص می‌کند و یافته‌های آن می‌تواند برای سرمایه‌گذاران، دانشجویان و سیاست‌گذاران برای تصمیم‌گیری‌های مالی بسیار مفید باشد.

¹⁴ Sinem Guler

¹⁵ Kumar

گردال، آیدین و اینال^{۱۶} (۲۰۲۰) در تحقیقی به بررسی رابطه بین درآمد مالیاتی، هزینه‌های دولت و رشد اقتصادی در کشورهای G7: شواهد جدید از رویکردهای حوزه زمان و فرکانس پرداختند. در این مطالعه، رابطه بین درآمد مالیاتی، هزینه‌های دولت و رشد اقتصادی برای کانادا، فرانسه، آلمان، ایتالیا، ژاپن، انگلیس و ایالات متحده آمریکا مورد بررسی قرار گرفته است - کشورهای G7 با استفاده از داده‌های سالانه از ۱۹۸۰ تا ۲۰۱۶. از این مطالعه استفاده شده است دو روش علیت مختلف پانل به منظور مقایسه. با توجه به نتایج آزمون علیت پانل حوزه زمان، بین رشد اقتصادی و مخارج دولت علیت دوطرفه وجود دارد اما بین درآمد مالیاتی و مخارج دولت علیت یک‌طرفه وجود دارد. علاوه بر این، هیچ رابطه علیتی بین رشد اقتصادی و درآمد مالیاتی وجود ندارد. از سوی دیگر، نتایج علیت حوزه فرکانس نشان می‌دهد که بین رشد اقتصادی و درآمد مالیاتی، علیت کوتاه‌مدت و بلندمدت دوسویه و بین رشد اقتصادی و هزینه‌های دولت، علیت طولانی‌مدت وجود دارد. یافته اصلی این است که سیاست‌های مالیاتی که باید بر اساس شرایط اقتصادی کشورهای G7 اجرا شود، یک ابزار مالی قدرتمند است که توانایی دستیابی به اهداف اقتصادی را دارد.

امری، ماسبار و آیمن^{۱۷} (۲۰۱۹) در تحقیقی به بررسی این موضوع پرداختند که آیا رابطه علیتی بین درآمد مالیات محلی و رشد اقتصادی منطقه‌ای وجود دارد؟ هدف اصلی این مطالعه بررسی رابطه علی رشد اقتصادی، درآمد مالیاتی محلی و درآمد قصاص محلی در اندونزی است. برای تجزیه و تحلیل رابطه بین متغیرها، یک مجموعه داده پانل از ۲۴ استان طی دوره ۲۰۰۳-۲۰۱۵، و سپس، آزمون هم‌آمیزی پدرونی و کائو، مدل تصحیح خطای پانل (PVECM) و آزمون علیت گرنجر استفاده شد. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که در طولانی‌مدت، یک رابطه منفی بین درآمد مالیات محلی و رشد اقتصادی منطقه و یک رابطه مثبت و معنادار بین درآمد مالیات محلی و درآمد قصاص محلی وجود دارد. آزمون علیت گرنجر ثابت کرد که علیت دوطرفه بین درآمدهای مالیاتی محلی و رشد اقتصادی و علیت یک‌طرفه وجود دارد که از درآمد قصاص محلی به رشد اقتصادی و درآمد مالیاتی محلی می‌رسد.

آیدین و اسن^{۱۸} (۲۰۱۹) در تحقیقی به بررسی درآمد بهینه مالیات و رشد اقتصادی در اقتصادهای در حال گذار: یک رویکرد رگرسیون آستانه پرداختند. هدف این مقاله بررسی تأثیر درآمد مالیاتی به‌عنوان سهمی از تولید ناخالص داخلی بر رشد اقتصادی در اقتصادهای در حال گذار است. این مقاله با استفاده از یک مدل آستانه پانل پویا برای بررسی رابطه غیرخطی بین درآمد مالیاتی و رشد اقتصادی ۱۱ کشور اروپای مرکزی و جنوب شرقی و بالتیک در طی روند انتقال بین ۱۹۹۵ و ۲۰۱۴. نتایج نشان می‌دهد که سطح مطلوب درآمد مالیاتی برای به حداکثر رساندن رشد اقتصادی تقریباً ۱۸,۰۰٪ از تولید ناخالص داخلی برای اقتصادهای در حال گذار کامل، ۱۸,۵۰ برای کشورهای در حال توسعه و ۲۳,۰۰ برای کشورهای توسعه‌یافته است. یافته‌ها نشان می‌دهد که درآمدهای مالیاتی به‌عنوان سهمی از تولید ناخالص داخلی بالاتر از حد آستانه، بر رشد اقتصادی تأثیر منفی می‌گذارد در حالی که نرخ درآمد مالیاتی زیر آستانه، بر رشد تأثیر مثبت می‌گذارد. نتایج مطالعه حاضر نشان می‌دهد که اندازه مالیات به نمایندگی از سهم دولت در اقتصاد از سطح مطلوبی برخوردار است.

¹⁶ Gurdal, Aydin & Inal

¹⁷ Amri, Masbar & Aimon

¹⁸ Aydin & Esen

روش تحقیق

منظور از روش تحقیق، روش‌های کمی و کیفی است که پژوهش از طریق آن انجام می‌شود. پژوهش‌ها و تحقیقات را از منظر هدف می‌توان در سه دسته کاربردی، بنیادی و توسعه‌ای تقسیم‌بندی نمود. مطالعه حاضر از آنجایی که نتایج به دست آمده راهگشای تصمیم‌گیران و ذینفعان خواهد بود یک مطالعه کاربردی است. از نظر بعد زمانی پژوهش‌ها می‌توانند گذشته‌نگر یا آینده‌نگر باشند که پژوهش حاضر یک پژوهش گذشته‌نگر و پس‌رویداری به شمار می‌رود. علاوه بر این فرآیند اجرای پژوهش، از نوع کمی است. همچنین به‌منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش، از روش تحلیل رگرسیون با داده‌های ترکیبی بهره گرفته شده است. داده‌های مورد نیاز پژوهش در جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از بانک اطلاعاتی ره‌آورد نوین و سایت‌های بورس اوراق بهادار گردآوری شده و سپس با استفاده از نرم‌افزار ایویوز ۱۱ تجزیه و تحلیل خواهند شد.

قلمرو پژوهش

قلمرو مکانی: شرکت‌های صادرات و واردات محور و پتروشیمی بورس اوراق بهادار تهران
قلمرو زمانی: دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹

ابزار جمع‌آوری داده‌ها

روش‌های جمع‌آوری داده‌های پژوهش در دو دسته میدانی و کتابخانه‌ای تقسیم‌بندی می‌شوند. در پژوهش حاضر جهت جمع‌آوری داده‌های موردنیاز جهت بررسی فرضیات از دو روش میدانی و کتابخانه‌ای بهره گرفته شده است. بخش کتابخانه‌ای مربوط به جمع‌آوری ادبیات نظری و سوابق پژوهشی بوده و بخش میدانی جهت جمع‌آوری داده‌ها از اسناد و مدارک شرکت‌ها به کار گرفته می‌شود. جهت اثبات یا رد فرضیات پژوهش از روش رگرسیون چند متغیره و مدل‌های اقتصادسنجی بر اساس داده‌های ترکیبی استفاده گردید. همچنین برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز پژوهش از طریق اطلاعات بورس و نرم‌افزارهای بورسی مانند ره‌آورد نوین و نرم‌افزار ایویوز، گزارش فعالیت هیئت مدیره به مجمع عمومی سالیانه شرکتها و همچنین از طریق سایت‌های اینترنتی معتبر مانند سایت‌هایی که صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و داده‌های موردنیاز در این تحقیق را عیناً در اختیار محقق قرار می‌دهد گردآوری شد.

جامعه و نمونه آماری

جامعه و نمونه آماری این پژوهش برای آزمون فرضیه‌های اول و دوم به شرح زیر است:

فرضیه اول: جامعه آماری در فرضیه اول، شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران به تعداد ۳۴۵ شرکت است. در این پژوهش با بهره‌گیری از روش حذف سیستماتیک نمونه انتخاب شده است. در واقع نمونه آماری شامل درآمدهای مشمول مالیات شرکت‌های صادراتی و شرکت‌های واردات با فعالیت بازرگانی می‌باشند. بر طبق در نظر گرفتن معیارهای زیر، ۵۰ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

۱. قبل از فروردین ۱۳۹۰ در بورس پذیرفته‌شده باشند و تا پایان سال ۱۳۹۹ نماد آن‌ها متوقف نشده باشد.

۲. برای رعایت قابلیت مقایسه‌پذیری، دوره مالی آن‌ها منتهی به پایان اسفند باشد.

۳. در طی دوره مورد بررسی توقف فعالیت یا تغییر سال مالی نداشته باشند.

۴. اطلاعات موردنیاز شرکت‌ها، در طی دوره مورد بررسی موجود باشد.

۵. شرکت‌های وارداتی باید فعالیت بازرگانی داشته باشند.

فرضیه دوم: جامعه آماری در فرضیه دوم، شامل شرکت‌های پتروشیمی بورس اوراق بهادار تهران می‌باشند. در اینجا نیز معیارهای فوق برای انتخاب نمونه آماری در نظر گرفته شد. لذا نمونه آماری، درآمدهای مشمول مالیات شرکت‌های پتروشیمی می‌باشند. بنابراین ۱۰ شرکت پتروشیمی بعنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

تعاریف متغیرها

نرخ ارز

نرخ معیاری می باشد که نشان دهنده ارزش برابری پول ملی یک کشور در برابر پول کشورهای دیگر بوده و وضعیت اقتصادی آن کشور را در مقایسه با کشورهای دیگر روشن می سازد؛ به بیان دیگر می توان گفت که نرخ ارز قیمت مبادله‌ی یک پول رایج با پول رایج دیگر تعریف می‌شود (لین و همکاران، ۲۰۱۶).

درآمدهای مشمول مالیات

نوع از مالیات مستقیم بر انواع درآمد افراد یا بر مجموع درآمدهای وی وضع گردد. در مالیات بر انواع درآمد، در صورتی که فرد دارای درآمدهای شخصی متعددی باشد، تمامی درآمدهای وی از راه‌های مختلف و با نرخ‌های متفاوت مشمول مالیات می شوند. نحوه محاسبه مالیات بر مجموع درآمد بدین صورت است که کلیه درآمدهای شخص از منابع مختلف مجموعاً محاسبه شده و پس از اعمال بخشودگی‌های مقرر در قانون بر روی آنها، نرخ‌های تصاعدی مشمول مالیات قرار گرفته و فرد مکلف به پرداخت آن می شود (آگراوال و ماردان، ۲۰۱۹).

قیمت نفت

نفت از سوخت‌های ارزشمند است که قیمت آن می‌تواند بر کل اقتصاد تأثیر زیادی داشته باشد (میشرا و موهان، ۲۰۱۲).

فرضیه‌های تحقیق

۱- بین تغییرات نرخ ارز و درآمد مشمول مالیات شرکت‌های بورسی که صادرات و واردات دارند رابطه معنادار وجود دارد.

۲- بین قیمت نفت و درآمدهای مشمول مالیات شرکت‌های بورسی رابطه معنادار وجود دارد.

مدل و متغیرهای پژوهش

مدل رگرسیون این پژوهش به صورت زیر می‌باشد:

$$\text{Tax Incomes}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Exchange Rate}_{it} + \beta_2 \text{Oil}_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در مدل فوق، متغیرهای مستقل و وابسته به شرح زیر می‌باشند:

متغیر وابسته:

Tax Incomes: درآمدهای مشمول مالیات، که به صورت سهم درآمدهای مشمول مالیات از کل درآمدهای شرکت محاسبه می‌شود.

متغیرهای مستقل:

Exchange Rate: تغییرات نرخ ارز؛ که مستقیماً از بانک مرکزی استخراج می‌شود.
Oil: قیمت نفت؛ که مستقیماً از سایت بانک جهانی به عنوان قیمت جهانی هر بشکه نفت محاسبه می‌شود.

تجزیه و تحلیل اطلاعات

تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات توسط آمار توصیفی و آمار استنباطی انجام شده است. در ادامه، هر یک از این‌ها شرح داده شده‌اند.

برآورد مدل رگرسیون

در این بخش، مدل‌های رگرسیون به تفکیک فرضیه‌های اول و دوم برآورد شده است.

فرضیه اول

بر اساس نتایج آزمون‌های تشخیصی، مدل رگرسیون فرضیه اول به صورت پنل دیتا، اثرات ثابت و به روش GLS تخمین زده شد. نتایج برآورد مدل رگرسیون به صورت جدول ۱ است.

جدول ۱: برآورد مدل رگرسیون فرضیه اول

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح احتمال
عرض از مبدا	۰/۱۳۱	۰/۰۳۲	۴/۰۰۳	۰/۰۰
EX	۰/۱۵۰	۰/۰۳۰	۴/۹۷۵	۰/۰۰
ضریب تعیین	۰/۷۵			
دوربین واتسون	۲/۰۶			
آماره F	۱۵/۲۶۵			
(سطح احتمال)	(۰/۰۰)			

همانطور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب تعیین یا R^2 برابر ۰/۷۵ بدست آمده است؛ به عبارت دیگر، متغیر مستقل به میزان ۷۵ درصد متغیر وابسته را توضیح می‌دهد. مقدار دوربین واتسون حاکی از عدم خودهمبستگی میان متغیرها است. آماره F نیز معناداری کل رگرسیون را نشان می‌دهد. ضریب متغیر EX برابر ۰/۱۵۰ بدست آمده که عددی مثبت است. بنابراین تغییرات نرخ ارز بر درآمدهای مشمول مالیات تأثیر مثبت و معنادار دارد.

فرضیه دوم

بر اساس نتایج آزمون‌های تشخیصی، مدل رگرسیون فرضیه دوم به صورت پول دیتا تخمین زده شد. نتایج برآورد مدل رگرسیون به صورت جدول ۲ است.

جدول ۲- برآورد مدل رگرسیون فرضیه دوم

نام متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح احتمال
عرض از مبدا	۰/۳۲۷	۰/۰۰۸۵	۳۸/۴۷۷	۰/۰۰
Oil	۰/۰۱۲	۰/۰۰۲۱۸	۵/۶۶	۰/۰۰
ضریب تعیین	۰/۳۳			
دوربین واتسون	۱/۹۹			
آماره F	۶/۳۳۵			
(سطح احتمال)	(۰/۰۰)			

همانطور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب تعیین یا R^2 برابر ۰/۳۳ بدست آمده است؛ به عبارت دیگر، متغیر مستقل به میزان ۳۳ درصد متغیر وابسته را توضیح می‌دهد. مقدار دوربین واتسون حاکی از عدم خودهمبستگی میان متغیرها است. آماره F نیز معناداری کل رگرسیون را نشان می‌دهد. ضریب متغیر Oil برابر ۰/۰۱۲ بدست آمده که عددی مثبت اما اندک است. بنابراین قیمت نفت بر درآمدهای مشمول مالیات تأثیر مثبت و معنادار دارد.

ارزیابی فرضیه‌های پژوهش

- ۱- بین تغییرات نرخ ارز و درآمد مشمول مالیات شرکت‌های بورسی که صادرات و واردات دارند رابطه معنادار وجود دارد. بر اساس نتایج برآورد مدل رگرسیون اول، تغییرات نرخ ارز بر درآمد مشمول مالیات شرکت‌های بورسی که صادرات و واردات دارند تأثیر معنادار دارد؛ لذا فرضیه اول مورد پذیرش واقع می‌شود.
- ۲- بین قیمت نفت و درآمدهای مشمول مالیات شرکت‌های بورسی رابطه معنادار وجود دارد. بر اساس نتایج برآورد مدل رگرسیون دوم، قیمت نفت بر درآمد مشمول مالیات شرکت‌های پتروشیمی بورس تأثیر معنادار دارند؛ بنابراین فرضیه دوم مورد پذیرش واقع می‌شود.

نتیجه گیری و بحث

مالیات بخشی از درآمد یا دارایی افراد است که به‌منظور پرداخت مخارج عمومی و اجرای سیاست‌های مالی (سیاست‌های مالی به معنای افزایش یا کاهش در مالیات‌ها و مخارج عمومی دولت است) در راستای حفظ منابع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشور به‌موجب قوانین دولت وصول می‌شود. بر اساس اهمیت درآمدهای مشمول مالیات برای شرکت‌ها، این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین تغییرات نرخ ارز و درآمد مشمول مالیات انجام گردید. این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین تغییرات نرخ ارز

و درآمد مشمول مالیات انجام گردید. همچنین تأثیر قیمت نفت بر درآمدهای مشمول مالیات نیز مورد بررسی قرار گرفت. در این مطالعه، دو فرضیه به تفکیک دو مدل بررسی شد. در فرضیه اول، تأثیر نرخ ارز بر درآمدهای مشمول مالیات شرکت‌های بورسی که صادرات و واردات دارند و در فرضیه دوم، تأثیر قیمت نفت بر شرکت‌های پتروشیمی بورس اوراق بهادار تهران برآورد گردید. در ادامه، نتایج هر فرضیه به تفکیک مورد بحث قرار گرفته است. لازم به ذکر است که در فرضیه اول، ۵۰ شرکت و در فرضیه دوم ۱۰ شرکت برای مدل در دوره زمانی ۹۹-۱۳۹۰ انتخاب شدند.

نتایج فرضیه اول

در فرضیه اول، نتایج نشان داد که ضریب متغیر EX برابر $0/150$ بدست آمده که عددی مثبت است. بنابراین تغییرات نرخ ارز بر درآمدهای مشمول مالیات تأثیر مثبت و معنادار دارد. بنابراین تغییرات نرخ ارز در شرکت‌هایی که صادرات و واردات دارند، منجر به افزایش درآمدهای مشمول مالیات می‌شود. علت آن به این دلیل است که شرکت‌های صادراتی و وارداتی، از نوسانات نرخ ارز که در کشور ما بیشتر به صورت صعودی است، به دلیل افزایش درآمدهای ارزی، منجر به افزایش درآمدهای مشمول مالیات آنها می‌شود. شرکت‌هایی که صادرات و واردات دارند، به هنگام انجام صادرات، ارز وارد کشور می‌کنند و بنابراین درآمدهای آنها از طریق ورود ارز افزایش می‌یابد. حال هنگام افزایش نرخ ارز، درآمدهای مشمول مالیات آنها نیز تا حدودی افزایش خواهد یافت.

نتایج این فرضیه از نظر تأثیر مثبت نرخ ارز بر درآمدهای مشمول مالیات با پژوهش عطاییه و پایتختی اسکویی (۱۳۹۶) همخوانی دارد.

نتایج فرضیه دوم

در فرضیه دوم، ضریب متغیر Oil برابر $0/012$ بدست آمد که عددی مثبت اما اندک است. بنابراین قیمت نفت بر درآمدهای مشمول مالیات تأثیر مثبت و معنادار دارد. بنابراین افزایش قیمت نفت می‌تواند درآمدهای مشمول مالیات را در شرکت‌های پتروشیمی افزایش دهد. این شرکت‌ها، درآمدهای خود را از طریق نفت و محصولات تولید شده و صادرات نفت بدست می‌آورند و بنابراین هنگامی که قیمت نفت افزایش یابد، منجر به افزایش درآمد کل و در نهایت افزایش درآمدهای مشمول مالیات آنها خواهد شد.

نتایج این فرضیه با نتایج پژوهش پاینده نجف آبادی و همکاران (۱۳۹۱) از نظر تأثیرگذاری قیمت نفت بر بازار سهام همخوانی دارد.

پیشنهادات کاربردی

۱- با توجه به آن که تغییرات نرخ ارز منجر به افزایش درآمدهای مشمول مالیات در شرکت‌های صادرات محور و واردات محور می‌شود؛ پیشنهاد می‌شود شرکت‌های ذکر شده برای افزایش درآمدهای خود که درآمدهای مشمول مالیات را هم شامل می‌شود، صادرات را نسبت به واردات افزایش دهند و به طور کلی، نسبت به افزایش خالص صادرات خود اقدامات مفید انجام دهند. یکی از این اقدامات، ورود تکنولوژی و یا ساخت آن در داخل کشور و تولید کالاها و صادرات کالاها به صورت نهایی است.

۲- از آنجا که قیمت نفت درآمدهای مشمول مالیات را در شرکت‌های پتروشیمی افزایش می‌دهد توصیه می‌شود جهت مصون سازی از تغییرات قیمت نفت، این شرکت‌ها به تولید کالاهای نهایی از نفت روی آورند.

پیشنهادات برای پژوهش‌های آتی

- ۱- تأثیر تغییرات نرخ ارز بر دارایی‌های کل
- ۲- تأثیر تحریم‌ها بر درآمدهای مشمول مالیات
- ۳- تأثیر سیاست‌های اقتصادی بر درآمدهای مشمول مالیات
- ۴- تأثیر بیماری هلندی بر درآمدهای مشمول مالیات
- ۵- تأثیر قیمت فلزات اساسی بر درآمدهای مشمول مالیات در شرکت‌های مربوط به صنعت فلزات

منابع

۱. ابطحی س ی، کیامرادی ه گ، نیک کار ب. ۱۳۹۲. "رابطه نوسانات قیمت طلا و بازدهی بازار بورس بهادار ایران"، *The National Conference on Modern Management Sciences*.
۲. ابونوری ع ع، محمدی ت، جهانگرد ف. ۱۳۹۱. بررسی اثر حجم ذخایر نفتی بر رشد اقتصادی از دیدگاه نفرین منابع کشورهای نفتی اوپک و غیر اوپک. دانشکده اقتصاد و حسابداری دانشگاه تهران مرکز. پایان نامه کارشناسی ارشد.
۳. احمدی س. ۱۳۹۵. بررسی تأثیر ارزش ادراک شده و رضایت دریافت شده بر وفاداری مودبان در پرتو امکان فرار مالیاتی ادراک شده، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.
۴. اخزری آ. ۱۳۹۷. بررسی عوامل موثر بر وصول درآمد مالیاتی با رویکرد جلوگیری از فرار مالیات در نظام مالیاتی ایران (سازمان مورد مطالعه سازمان امور مالیاتی کشور)، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، دانشگاه پیام‌نور همدان.
۵. اسماعیلی ا، آخوندی ا. ۱۴۰۰. مجموعه کامل قوانین مالیاتی، انتشارات سخنوران.
۶. اکبریان ر، قائدی ع، وهام ر. ۱۳۸۶. بررسی رابطه‌ی آزادسازی تجاری و درآمد مالیاتی در ایران. فصلنامه بررسی‌های اقتصادی. شماره ۳. صفحات ۲۲-۱.
۷. امینی ع، زارع س. ۱۳۹۶. تحلیل نقش نرخ واقعی ارز و نوسانات آن بر صادرات صنعتی ایران، فصلنامه اقتصاد مالی، سال یازدهم، شماره ۳۸.
۸. بهروان ح، نوغانی م، اوجاقلو ک. ۱۳۹۵. کنش مالیاتی و عوامل جامعه‌شناختی موثر بر آن (مطالعه موردی مودبان مشمول مالیات بر ارزش افزوده شهر زنجان)، پژوهشنامه مالیات، شماره سی ام (مسلسل ۷۸). صص ۱۸۹-۲۱۲.
۹. پاینده نجف آبادی ات، قزوینی م، افقی ر. ۱۳۹۱. "تأثیر قیمت نفت و طلا بر بازار بورس تهران: یک رویکرد مفصلی"، فصلنامه مطالعات اقتصادی، دوره ۱، شماره ۲، صص ۴۷-۲۳.
۱۰. پورزمانی ز، شمسی اب ق. ۱۳۸۸. بررسی دلایل اختلاف بین درآمد مشمول مالیات ابرازی شرکت‌های بازرگانی و درآمد مشمول مالیات تشخیصی توسط واحدهای مالیاتی. فصلنامه تخصصی مالیات. شماره شماره ۵. صفحات ۹-۲۶.
۱۱. خانزادی آ، حیدریان م، مرادی س. ۱۳۹۷. تحلیل نظری ارتباط بین اعتماد مالیات‌دهنده و قدرت مالیات‌ستان و اثرات آن بر تمکین مالیاتی؛ با استفاده از چارچوب شیب لغزنده، مجله اقتصادی، شماره ۱ و ۲، صص ۴۱-۶۷.
۱۲. ختایی م، سیفی پور ر. ۱۳۸۷. اثر نا اطمینانی درآمدهای نفتی بر نرخ ارز در ایران. اقتصاد مالی. ۷-۲۴.

۱۳. راعی ر، حسن زاده پ، بایزیدی ا. ۱۳۹۶. بررسی اثر نوسانات نرخ ارز بر میزان سودآوری شرکتهای صادراتی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۳۵، صص ۵-۲۰.
۱۴. ربیعی مندجین م، رضایی س. ۱۳۹۳. بررسی عوامل اثرگذار بر وصول درآمد مالیاتی در سیستم مالیاتی ایران. دانشگاه آزاد اسلامی - دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی - دانشکده مدیریت.
۱۵. رضویان ش. ۱۳۹۴. تخصیص منابع متمرکز با کمترین هزینه و بیشترین درآمد و سود در حضور قیمت‌های متغیر و نامعین در تحلیل پوششی داده‌ها. مجله تحقیق در عملیات و کاربردهای آن، سال دوازدهم، شماره چهارم (پیاپی ۴۷)، زمستان ۹۴، صص ۱۱۷-۱۳۶.
۱۶. زروکی ش، یوسفی بارفروشی آ، مهری کارنامی ی. ۱۳۹۹. اثر شکاف نرخ ارز و نامتقارنی تورم و بیکاری بر نابرابری درآمد در ایران. نظریه‌های کاربردی اقتصاد ۱. ۱۱۷-۱۴۸.
۱۷. زکی ن، مسکین یار م ص، شاکر ا، انصاری س م. ۱۳۹۹. بررسی اثر نا اطمینانی نرخ ارز بر مصرف خانوارهای ایرانی (بازه زمانی ۱۳۹۶-۱۳۶۰)، دومین کنفرانس بین‌المللی نوآوری در مدیریت کسب و کار و اقتصاد، تهران.
۱۸. شفافی س. ۱۳۹۵. تأثیر نوسانات نرخ ارز بر عملکرد تجاری ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا (س)، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد.
۱۹. صامتی م، امیری ه، حیدری ز. ۱۳۹۴. تأثیر اخلاق مالیاتی بر تمکین مالیاتی، مطالعه مورد شهری اصفهان، پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، دوره ۲۳، شماره ۷۵، صص ۲۳۱-۲۶۲.
۲۰. صمدی س، ابراهیمی ن، عقیلی ف س. ۱۳۹۴. "اثر نوسانات نرخ ارز و شاخص بازار سهام بر قیمت سکه طلا"، اقتصاد پولی، سال ۵، شماره ۱.
۲۱. صمدی ع، تابنده ر. ۱۳۹۲. فرار مالیاتی در ایران (بررسی علل و آثار و برآورد میزان آن)، پژوهشنامه مالیات، شماره نوزدهم، مسلسل ۶۷.
۲۲. عابدی م. ۱۳۹۴. توسعه مدل چندمعیاره مدیریت درآمد و هزینه (مطالعه موردی: شرکت سیمان فارس نو)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علم و هنر، دانشکده فنی و مهندسی.
۲۳. عطاییه ب، پایتختی اسکویی ع. ۱۳۹۶. بررسی رابطه بین نرخ ارز و مالیات‌ها (مطالعه موردی: منتخبی از کشورهای درحال توسعه)، سومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، حسابداری و اقتصاد دانش بنیان با تأکید بر اقتصاد مقاومتی، تهران.
۲۴. عقیق ب. ۱۳۹۸. بررسی تأثیر درآمدهای مالیاتی و نوسانات آن بر رشد اقتصادی، سومین کنفرانس علمی دستاوردهای نوین در مطالعات علوم مدیریت، حسابداری و اقتصاد ایران، ایلام.
۲۵. علیجانی ا. ۱۳۸۹. تأثیر آزادسازی تجاری و نرخ ارز واقعی بر درآمدهای مالیاتی کشورهای عضو D8. مؤسسه عالی غیر دولتی - غیر انتفاعی شهید اشرفی اصفهانی.
۲۶. قائمی م، محسنی ا، کریمی م. ۱۳۹۵. بررسی آثار مدیریت درآمد بر رشد شرکت‌ها، مجله دانش حسابداری، شماره ۱۶، صص ۱۳۷-۱۶۱.
۲۷. محمدی ع، پشوتنی زاده ه. ۱۳۹۸. "برنامه‌ریزی سناریو اثر تغییرات نرخ ارز و قیمت طلای جهانی بر بازار مالی ایران با استفاده از رویکرد پویایی‌شناسی سیستمی"، فصلنامه علمی چشم انداز مدیریت مالی، دوره ۱۰، شماره ۲۲، صص ۵۰-۲۷.

۲۸. نمازی م، صادق‌زاده مهارلویی م. ۱۳۹۷. بررسی سودمندی روش انتخاب متغیر ریلیف در بهبود نتایج پیش‌بینی فرار مالیاتی با استفاده از داده کاوی، پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی، سال هفتم، شماره ۱۳، صص ۷-۴۴.
۲۹. یزدانی م، طیبی س ک. ۱۳۹۴. سازوکار اثرگذاری نوسان‌های نرخ ارز بر تأمین مالی بنگاههای اقتصادی کشور، فصلنامه علمی- پژوهشی راهبرد اقتصادی، سال سوم، شماره دوازدهم، بهار ۱۳۹۴.
30. Agbeyegbe TD , Stotsky J Wolde Mariam A. 2006. Trade liberalization, Exchange Rate Changes, and Tax Revenue in Sub-Saharan Africa. *Journal of Asian Economics*. No.17. PP. 261-284.
31. Agrawal D , Mardan M. 2019), Will destination-based taxes be fully exploited when available? An application to the U.S. commodity tax system, *Journal of Public Economics Volume 169*, January 2019, Pages 128-143.
32. Aggarwal R, Soenen L A.2005. “The Nature and Efficiency of Gold Market”, *Journal of Portfolio Management*, Vol. 14, No. 3.
33. Amri K, Masbar R, Aimon H 2019) Is there a causality relationship between local tax revenue and regional economic growth? A panel data evidence from Indonesia. *Reg Sci Inq* 11(1):73–84
34. Apostol O , Pop A. 2020. Paying taxes is losing money’: A qualitative study on institutional logics in the tax consultancy field in Romania, *Critical Perspectives on Accounting Volume 58*, January 2019, Pages 1-23.
35. Arbel Y, Fialkoff C , Kernner A. 2019 . Can the Laffer curve become a policy tool for reducing tax evasion? Stratification of property tax collection by land use, *Journal of Urban Management Volume 8, Issue 1*, April 2019, Pages 57-74
36. Asogwa B , Aye G, Alegwu F. 2018. Asymmetric Effect of Real Exchange Rate Volatility on Agricultural Products Export: A Case Study, *Economia Internazionale, International Economics*, VOL. 70, pp. 261-279.
37. Aydin M 2018) Natural gas consumption and economic growth nexus for top 10 natural gas-consuming countries: a granger causality analysis in the frequency domain. *Energy* 165:179–186
38. Aydin C, Esen ĀM (2019) Optimal tax revenues and economic growth in transition economies: a threshold regression approach. *Glob Bus Econ Rev* 21(2):246–265.
39. Ayyele B Z. 2015 . Determinants of Tax Revenue Performance: Ethiopian Federal Government. Thesis of Master of Science in Accounting and Finance, Addis Ababa University College of Business AND Economics Department of Accounting and Finance.
40. Bahmani-Oskooee M, Gelan A .2018 . Exchange- rate volatility and international trade performance: evidence from 12 African countries. *Economic Analysis and Policy*. 58. 14–21.
41. Bahmani-Oskooee M, Kanitpong T. 2017. Do Exchange Rate Changes have Symmetric or Asymmetric Effects on the Trade Balances of Asian Countries?, *Applied Economic*.
42. Bahmani_Oskooee M, Baek J. 2016. Do Exchange Rate Changes have Symmetric or Asymmetric Effects on the Trade Balance: Evidence from U.S.Korea Commodity Trade, *Journal of Asian Economics*.

43. Ball C A , Torous W N, Tschoeglm A E. 1985. ‘An empirical investigation of the EOE gold options market’, *Journal of Banking and Finance*, Vol. 9, No. 1, pp.101–113.
44. Barsky R B, Summers L H.1988. ‘Gibson’s paradox and the gold standard’, *The Journal of Political Economy*, Vol. 96, No. 3, pp.528–550.
45. Basu S, Clouse M L. 1993. ‘A comparative analysis of gold market efficiency using derivative market information’, *Resources Policy*, Vol. 19, No. 3, pp.217–224
46. Batchelor R, Gulley D. 1995. ‘Jewellery demand and the price of gold’, *Resources Policy*, Vol. 21, No. 1, pp.37–42.
47. Berger M, Rohling G, Sausgruber R , Traxler, C. (2016), Higher taxes, more evasion? Evidence from border differentials in TV license fees, *Journal of Public Economics Volume 135*, March 2016, Pages 74-86.
48. Calderón CA. 2004 . Real Exchange Rates in the Long and Short Run: A Panel Cointegration Approach. *Revista de Análisis Económico*, 19(2), 41-83.
49. Christie-David, R., Chaudhry, M. and Koch, T.W. (2000) ‘Do macroeconomics news releases affect gold and silver prices?’ *Journal of Economics and Business*, Vol. 52, No. 5, pp.405–421.
50. Côté A. 1994 . Exchange Rate Volatility and Trade. Bank of Canada.
51. Danielsen, B. and Sorescu, S. (2001) ‘Why do option introductions depress stock prices? An empirical study of diminishing short sale constraints’, *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, Vol. 36, No. 4, pp.451–484.
52. Dionne G, Garand M. 2003. ‘Risk management determinants affecting firms’ values in the gold mining industry: new empirical results’, *Economics Letters*, Vol. 79, No. 1, pp.43–52.
53. Eggert R G. (1991) ‘An empirical and conceptual introduction’, *Resources Policy*, Vol. 17, No. 2, pp.91–99.
54. Fei F, Adibe K.2010. “Theories of gold price movement: Common wisdom or myths” , *Undergraduate Economic Review*: Vol. 6: Issue. 1, Article 5.
55. Feldstein M. 1980. ‘Inflation, tax rules and the prices of land and gold’, *Journal of Public Economics*, Vol. 14, No. 3, pp.309–317.
56. Goswami, Vandana; Rani Singh, Divya. (2016). Impact of mobile phone addiction on adolescent’s life: A literature review. *International Journal of Home Science*. 2(1): 69-74.
57. Govett M H. and Govett, G.J.S. (1982) ‘Gold demand and supply’, *Resources Policy*, Vol. 8, No. 2, pp.84–96.
58. Gurdal T , Aydin M, Inal V. The relationship between tax revenue, government expenditure, and economic growth in G7 countries: new evidence from time and frequency domain approaches. *Econ Change Restruct* (2020). <https://doi.org/10.1007/s10644-020-09280-x>.
59. Greely D, Currie J. 2009. ” Forecasting Gold as a Commodity”, Volume 183 *Global economics paper*.
60. Hau H. 2002 . Real Exchange Rate Volatility and Economic Openness: Theory and Evidence. *Journal of money, Credit and Banking*, 34(3), 611-630.

61. Kauffmann T D. 1993. 'Dollars bills for gold: a note on hoard', Resources Policy, Vol. 19, No. 3, pp.182-184.
62. Kauffmann T D, winters R A. 1989. 'the price of gold: a simple model', Resources Policy, Vol. 15, No. 3, pp.309-313.
63. Kemme D, Parikh B , Steigner T. 2020. Tax Morale and International Tax Evasion, Journal of World Business Volume 55, Issue 3, April 2020, 101052
64. Kitchen J. 1996. 'Domestic and international financial market responses to federal deficit announcements', Journal of International Money and Finance, Vol. 15, No. 2, pp.239-254.
65. Kumar Suresh, Sangita Choudhary, Gurcharan Singha Shelly Singhal, (2021). Crude oil, gold, natural gas, exchange rate and Indian stock market: Evidence from the asymmetric nonlinear ARDL model, Resources Policy, Volume 73, 102194.
66. Kwesi Ofori I, Obeng C K , Armah M K. 2018 . Exchange Rate Volatility and Tax Revenue: Evidence from Ghana. Cogent Economics & Finance, 6(1), 1-17.
67. Lee J. 2014. Asymmetric Effects of Exchange Rate Volatility on Exports: Empirical Evidence from a Bounds Testing Approach, Journal of Korea Trade, Vol. 15, Vol. 3, pp. 29-54.
68. Lian Tan A , Mooi Lim S H , Shin Koong S, Yin Koay Y. 2016. Exchange Rate Current Account: Are They Co-Integrated Symmetrically or Asymmetrically?, Annual Summit on Business and Entrepreneurial Studies.
69. Liu M, Douglas A , Neter J. 2017 . Revenue management model for on-demand IT services, European Journal of Operational Research 207, P: 401-408.
70. Liu Peack. 2014. Revenue management model for on-demand IT services, European Journal of Operational Research 207, P: 401-408.
71. Mbara G, Tyrowicz J , Kokoszynski R. 2020. Striking a balance: Optimal tax policy with labor market duality, Journal of Macroeconomics Volume 66, December 2020, 103245
72. Meissner J, Strauss A. 2015. Network revenue management with inventory-sensitive bid prices and customer choice, European Journal of Operational Research ۲۱۶:۴۵۹-۴۶۸.
73. Mishra R , Mohan G. 2012. "Gold Prices and financial Stability in India", Reserve Working Paper series, Department of Economic and Policy Research.
74. MUSHTAQ S , BAKHSH K, HASSAN S. (2012). Estimating Impact of Trade Liberalization on Tax Revenue in Pakistan. JOURNAL OF AGRICULTURE & SOCIAL SCIENCES. No. 8. PP. 148-150.
75. Neuberger A. 2001. Gold Derivatives: The Market Impact, Center for Public Policy Studies World Gold Council, London.
76. Nola A, Kocharkov G, Scholl A ,Tkhir A. 2020 . The aggregate consequences of tax evasion, Review of Economic Dynamics Available online 25 September 2020.
77. Ofori I, Obeng C , Armah M. 2018 . Exchange Rate Volatility and Tax Revenue: Evidence from Ghana, Cogent Economics & Finance 6(1), DOI:10.1080/23322039.2018.1537822.
78. Radetzki M. 1989 . 'Precious metals: the fundamental determinants of their price behavior', Resources Policy, Vol. 15, No. 3, pp.194-208.

79. Ranson D. 2005. 'Inflation protection: why gold works better than linkers', The World Gold Council. Available online at: <http://www.gold.org/deliver.php?filers.archive/inflation.linkers.pdf> (accessed on 11 November 2005).
80. Rogoff K. 1998 . Blessing or Curse? Foreign and Underground Demand for Euro Notes. *Economic Policy*, 13(26), 262-303.
81. Selvanathan S, Selvanathan E A. 1999. 'The effect of the price of gold on its production: a time-series analysis', *Resources Policy*, Vol. 25, No. 4, pp.265-275.
82. Sinem Guler Kangalli Uyar, Umut Uyar, Emrah Balkan, (2021). The role of precious metals in extreme market conditions: evidence from stock markets, *Studies in Economics and Finance*, ISSN: 1086-7376.
83. Sjaastad L A, Scacciavillani F .1996. 'The price of gold and the exchange rate', *Journal of International Money and Finance*, Vol. 15, No. 6, pp.879-897.
84. Tandon K, Urlich T. 1987. 'International market response to announcements of US macroeconomic data', *Journal of International Money and Finance*, Vol. 6, No. 1, pp.71-83.
85. Tanzi V. (1989). The Impact of Macroeconomic Policies on the Level of Taxation and the Fiscal Balance in Developing Countries. International Monetary Fund, Staff Papers. NO. 36. PP. 633-56.
86. Tschoegl A E.1982 . 'The effect of exchange trading of gold options on the volatility of the underlying asset', *Economics Letters*, Vol. 9, No. 1, pp.77-80
87. Turk and Rubino .2008." The Collapse of the Dollar and How to Profit from It", Crown Publishing Group, 19 Nov-2008 - *Business & Economics* – 272.
88. Twarowska, Katarzyna and Magdalena Kąkol, (2014), "Analysis Of Factors Affecting Fluctuationin The Exchange Rate Of Polish Against Euro", *Managemant Knowledge and Learning* 25-27June 5105, PP1-10.
89. Von Furstenberg G M. 1982 . 'New estimates of the demand for non-gold reserves under floating exchange rates', *Journal of International Money and Finance*, Vol. 1, No. 1, pp.81-95.